

ISLAM JA ARAABIA MAAILM KESK- JA UUSAJAL HINDAMISJUHEND

AJALOO-OLÜMPIAAD
TALLINNA KOOLIVOOR
Gümnaasium
22. jaanuar 2020

**NB! Esitatud on eeldatavad vastused. Hinnatakse täispunktidega!!!
Avatud vastusega küsimuste puhul lähtuda õpilase loogikast.**

I Islami teke, levik ja põhialused

1. Pildiülesanne. Vastake küsimustele. 4p/_____

Mis stseeni kujutatakse Türki miniatuuril? (1p)

Muhamedile ilmutab unes peaingel Gabriel.

Stseen leiab aset Valguse mäe koopas. Mis linn asus koopa lähedal? (1p)

Meka

Mis oli selle kohtumise kõige olulisem sõnum? (1p)

On ainult üks Jumal (Allah)

Miks ei ole sellel miniatuuril kujutatud teise isiku nägu? (1p)

Islami kunstis ei kujutata inimese nägu.

Usk sellesse, et vaid Jumalal on õigus elusolendeid luua. Hirm ebajumalate ees.

Allikad:

M. Hattstein. Maailmareligioonid. Lk 94.

M.Kõiv, L. Kaljundi. Üldajalugu. Lk 70.

2. Ühendage aasta, mõiste, selgitus. Kandke vastuse ees olevad numbrid ja tähed vastuste tabelisse. (Iga õige vastus annab 1 punkti.) 9p/_____

Vastused:

Aasta	Mõiste	Selgitus
2	A	III
3	D	II
4	C	I

Allikad:

M. Kõiv, L. Kaljundi. Üldajalugu. Lk 68-69.

M. Hattstein. Maailmareligioonid. Lk 94-95.

3. Kirjutage punktiirile viie tugisamba eestikeelsed tähendused. Kirjutage väite järele sulgudesse, kas väide on tõene (T) või väär (V)?
Väära väite puhul kirjutage punktiirile tõene lause. 15p/_____

I ŠAHADA – Usutunnistus

„Ma tunnistan, et pole ühtki Jumalat peale Muhamedi, ja ma tunnistan, et Allah on tema prohvet.“ (V)

Ma tunnistan, et pole ühtki Jumalat peale Allahi, ja ma tunnistan, et Muhamed on tema prohvet.

Kogukonda vastuvõtmist ei saa tagasi pöörata ja usust taganemist karistatakse surmaga. (T)

II SALAT – Palvetamine

Muessini kutse peale peavad kõik moslemid minema ühispalvusele mošeesse. (V)

Usklikud sooritavad salat'i seal, kus nad parasjagu viibivad, vaid osad peavad minema mošeesse.

Imaami märguande peale kogunevad mehed ja naised mošeesse eraldi ridadesse või eraldi ruumidesse. (T)

III ZAKAT – Almuste andmine

Erinevalt kristlikust abist ei põhine see vabatahtlikkusel, vaid religioosel kohustusel. (T)

Keskmiselt moodustab see 10% sissetulekust. (V)

Keskmiselt moodustab see 2,5 % aastasest müügitulust.

IV SAUM – Rituaalne paast

Ramadaani pühal kuul peab moslem päikeseloojangust päikesetõusuni hoiduma söömisest, joomisest, suitsetamisest ja suguelust. (V)

Ramadaani pühal kuul peab moslem päikesetõusust päikeseloojanguni hoiduma söömisest, joomisest, suitsetamisest ja suguelust.

Šariaadi järgi on saumi kohustus kõikidel moslemitel. (V)

Šariaadi järgi on saumi kohustus ainult täisealistel ja tervetel moslemitel.

V HADŽ – Palverännak

Peamine palverännaku sihtpunkt on Kaaba tempel Jeruusalemmas. (V)

Peamine sihtpunkt on Kaaba Mekas.

Erilise kaalu omandab see islamiaasta 12. kuul. Seal olles jõutakse erilisse pühadusseisundisse, puhtuse märgiks riietatakse valgesse ja käiakse seitse korda ümber Kaaba templi. (T)

Allikas:

M. Hattstein. Maailmareligioonid. Lk 97–101.

4. Tooge välja kaks moslemite tervitamise eripära 2p/_____
 1) **Välditakse kehalist kontakti, st kätt ei anta.**
 2) **Teretamisel puudutakse parema käega laupa, huuli ja südant, kummardatakse aupaklikult ja lausutakse „Salam aleikum“.**

Millal kasutatakse järgmisi fraase? 2p/_____

„ALLAHU AKBAR“ – „Jumal on suurim“. Ülistus, mida korratakse iga 5 palvuse lõpus.

„SALAMU ALAIKUM“ – „Rahu olgu Sinuga!“ Palvuse järel ütleb iga palvetaja nii parem- kui vasakpoolsele naabrile.

Allikad:

H. Palamets. Bütsantsi ja araabia kalifaadi kultuurist ja olustikust. Lk 110.

M. Hattstein, lk 99.

II Araablaste vallutused ja valitsemine

5. Reastage kronoloogiliselt järgmised sündmused, alustades kõige varasemast. Lisage sündmuse juurde aastaarv. 10p/_____

<i>Nt.</i>	2. <i>Tekib kaliifi institutsioon</i>	632
	5 <i>Poitiers'i lahing</i>	732
	1 <i>Prohvet Muhamedi sünd</i>	570
	3 <i>Araablased purustavad Bütsantsi väe Jarmuki jõel</i>	636
	6 <i>Bagdadi vallutamine ja rüüstamine</i>	1258
	4 <i>Araabia väed vallutavad läänegootide kuningriigi</i>	711

Iga õige aastaarv ja järjestuse number annab punkti.

Allikas:

M. Kõiv, M. Läänemets, L. Mäll, Ü. Peterson, Maailma ajalugu III. Lk 23, 44, 49, 71, 82, 109.

6. Valige eelnevast loetelust üks sündmus ja selgita selle mõju Euroopa arengule keskajal kahe argumendi toel. 3p/_____

Sündmus: *Näiteks Poitiers'i lahing*

1) takistati kalifaadi laienemine/pandi piir islami levikule;

2) kristlus jäi valitsevaks usundiks Euroopas;

3) säilis Frankide riiklik järjepidevus, mis on aluseks tänapäeva Euroopa poliitilisele süsteemile.

Iga sisult õige vastus koos argumentidega annab punkti.

7. Seletage mõisted. Tooge välja mõistete ainuomased tunnused ja ühisosa. 4p/_____

<i>mõiste</i>	<i>selgitus / ainuomased tunnused (3p)</i>	<i>Ühisosa (1p)</i>
kaliif	(ar k. 'järglane') usujuht ja ilmalik valitseja	Araabia riigi valitsemine pärast Muhamedi surma
vesiir	kaliifi poolt ametisse määratud kõrgeim riigiametnik	
emiir	piirkondlik asevalitseja	

Allikad:

M. Kõiv, L. Kaljundi, M. Laur, T. Tannberg. Üldajalugu. Lk.68.

H. Palamets. Bütsantsi ja araabia kalifaadi kultuurist ja olustikust. Lk.93.

8. Täiendage kaardi legendi. Lisage kolm olulist ajaperioodi araablaste vallutuste ajastust 7.–8. sajandil. 3p/_____

1. 632 (tumepruuniga ala) islami levikuala Muhamedi surma ajal
2. 632–661 (oranž ala) nelja esimese kaliifi valitsemisaeg (Rašidun)
3. 661–750 (kollane ala) Umaiijaadide (Damaskuse kalifaat)

Kirjutage punktiirile kolm islamiusuliste pühapaika, mida kaardil tähistavad sümbolid.

3p/_____

Jeruusalemm

Mediina

Meka

9. Kelle poolt määrati kaliif ametisse? Pange kirja kaks võimalust, kelle poolt määrati kaliif ametisse 2p/_____

- 1) **Muhamedi suguvõsa poolt määratud**
- 2) **Eelkäija nimetab oma järeltulija**
- 3) **Imaamide kogu määrab / läbi dünastilise hierarhia**

Nimetage kaliifi ülesanded islami ühiskonnas.

3p/_____

1. ülesanne: **Sõjaline kaitse – islami valitsusala kaitse, püha sõja pidamine islami levitamiseks, muslimi kogukonna kaitse**

2. ülesanne: **Religiooni kaitse – usu säilitamine, õpetuse põhitõdede kaitse, edasiandmise tagamine, kaitse uuenduste eest**

3. ülesanne: **Halduslikud ülesanded – maksuraha haldamine, pädevate ametnike/ emiiride / asevalitsejate määramine**

Allikas:

M. Kõiv, M. Läänemets, L. Mäll, Ü. Peterson, Maaailma ajalugu III. Lk.43, 55, 59, 60.

10. Tooge välja kolm põhjust, mis tagasid araablaste sõjalise edu 7.–8. sajandil, ja selgitage neid näidete abil? (Iga põhjus 1p + näide 1p.) 6p/_____

Põhjus: **islami usk**

Näide: **Muhamedil õnnestus ühendada läbi islami usu varem vaenujalal olnud ja erinevaid jumalaid kummardanud araablaste hõimud. / Koraani kohaselt, kõik, kes islami eest võideldes surevad, pääsevad paradiisi.**

Põhjus: **usu levitamine / võitlus islami eest**

Näide: **Koraan nägi ette, et usu levitamiseks tuleb pingutada/pidada sõda uskmatautega. / Usu levitamiseks alustati nn püha sõda, ehk džihaadi.**

Põhjus: omavahelistes sõdade ja killustatuse tõttu nõrgenenud Bütsants ja Uus-Pärsia

Näide: Araablased vallutasid Süüria, Egiptuse, tänapäeva Iraani alad / jne.

Veel põhjuseid: araablaste ümberkorraldused sõjaväes – liikuva ratsaväe kasutuselevõtt, distsiplineeritud sõjavägi; vallutatud aladel elavate rahvaste kohtlemine, kohalikku keelt ja kombeid tundvate ametnike palkamine, kohaliku raha-, haldus-, maksu- ja õigussüsteemi kasutamine.

Iga sisult õige põhjus ja näide/põhjendus annab punkti.

11. Umaijaadide kalifaadi ajal sai alguse islami usuline lõhe, mis on aktuaalne tänaseni. Selgitage usulist lõhet islamis, kasutades õiges kontekstis mõisteid *sunniit / sunniidid, šiit / šiidid, imaam / imaamid*. Vastake selgituses küsimustele *millal, kelle vahel, miks?* 6p/_____

Vastused võivad varieeruda, hinnata tuleb mõistete kohast kasutamist ja abiküsimustele vastamist.

Näide võimalikust vastusest: *Damaskuse/Umaijaadide kalifaadi ajal (661) sai alguse lõhe islamis, mis jagab islami kogukonna sunniitideks ja šiitideks. Sunniidid austavad koraani, islami seadusi ja sunnat – koraani täpsustuste ja juhtnõrde kogu – ning tunnistasid nelja esimest kaliifi õigeteks valitsejateks.*

Šiitid tunnistavad koraani, islami seadust ja valikuliselt sunnat, aga usuvad, et imaam – islami kogukonna juht – võib olla vaid neljanda kaliifi Muhamedi tütre Fatima mehe Ali järeltulija.

12. Kõige kuulsam Abbassiidide kaliif oli Harun ar-Rašid (786–809). Mis olid tema teened Abbassiidide kalifaadis? Tooge neli näidet. 4p/_____

1. näide **Tema valitsemisajal saavutas Abbassiidide kalifaat suurima sõjalise võimsuse**

1. näide **Tema valitsemisajal saavutas Abbassiidide kalifaat suurima majandusliku võimsuse**

1. näide **Seadis sisse diplomaatilised suhted Frangi riigi ja selle valitseja Karl Suurega**

1. näide **Reguleeris Karl Suurega kristlike palverändurite kaitse Jeruusalemmas**

1. näide **Tema valitsemisajal puhkesid õitsele kaunid kunstid ja teadus**

1. näide **Tema (ja tema poja al Mamuni) valitsemisajal rajati Tarkuse maja (ar Bayt al-Hikma), mis kujutas endast akadeemiat, koos observatooriumi, raamatukogu ja antiikkultuuri uurimiskeskusega**

1. näide **Tema ajal asuti Tarkuse majades tõlkima antiikautorite- Aristotelese, Platoni, Ptolemaiose, Hippokratose teoseid araabia keelde**

1. näide **Tema ajal tõlgiti araabia keelde Vana Testament**

1. näide **käis elu jooksul 8 korda Mekas palverännakul, austas islami kombeid**

Iga sisult õige vastus annab punkti.

Allikas:

M. Kõiv, M. Läänemets, L. Mäll, Ü. Peterson, Maailma ajalugu III. Lk.76, 90.

Hinnake kahe argumenti toel, miks on pärimus kaliif Harun ar-Rašidi kohta säilinud tänase päevani? 2p/_____

- 1) **Temast on juttu islamimaade tuntuimas teoses, araabiakeelses muinasjutukogus „Tuhat ja üks ööd“. Ilukirjanduslikus teoses kujutatu omandab sageli ajas kestva kuulsuse / erilisi omadusi, mis paeluvad.**
- 2) **Tema valitsemisaeg oli kultuurilise ja majandusliku õitsenuguaeg, millest on säilinud kirjalikke allikaid (tõlked), läbi kultuuri on säilinud info ka valitseja kohta.**

Vastused võivad varieeruda. Iga sisult kohane vastus annab punkti.

13. Nimetage sajand ja sündmus, millal algas Abbassiidide kalifaadi lagunemine? 2p/_____

Sajand: **VIII saj. (756.a)**

Sündmus: **Umijaadide soost valitsejad löid Córdoba emiraadi**

Õigeks võib lugeda ka vastust: VIII saj., Córdoba emiraadi loomine.

Tooge välja Abbassiidide kalifaadi lagunemise neli peamist põhjust. 4p/_____

1. põhjus **Tolleaegsetes tingimustes ei olnud võimalik nii suurt riiki pikka aega ühest keskusest valitseda**

1. põhjus **Kohalikud valitsejad omandasid suure poliitilise võimu ja majandusliku sõltumatuse keskvoimust (kogutud makse enam Bagdadi ei saadetud)**

1. põhjus **Sõjaväes kaotasid araablased juhtiva koha pärslastele, hiljem türklastele**

1. põhjus **Asevalitsejate omavahelised tülid**

1. põhjus **Kohalikud võimukad dünastiad pidasid Abbassiidide kaliifi autoriteetseks vaid usuküsimustes**

Allikas:

M. Kõiv, M. Läänemets. Maailma ajalugu III. Lk.78-79.

III Kultuur ja teadus

14. Millistes teadusvaldkondades olid tuntud järgmised isikud: 2p/_____

Muhammad al-Idrisi – **geograafia, kartograafia**

Ibn Sina – **filosoofia, arstiteadus, kirjandus**

Allikad:

M. Kõiv, M. Läänemets. Maailma ajalugu III. Lk 90-91

M. Kõiv, L. Kaljundi. Üldajalugu. Lk 71

15. Töö allikaga. Lugege kirjeldust ning täitke lüngad ja vastake küsimustele. 10p/ _____

Katkend pärineb **Koraanist** (*teose nimi*). Suura tähendab (*mida?*) **peatükki** ja kokku on (*mitu?*) **114** suurat. Muhamed andis selle pärimuse edasi (*kuidas?*) **suuliselt** ning see pandi kirja **7.** sajandil. See pole kirja pandud teemade, vaid (*mille?*) **suurade pikkuse** järgi. Eeltoodud osas kirjeldatakse (*sündmus?*) **viimset kohtupäeva**, kus otsustatakse iga inimese **saatus**. (8p)

Miks ei saa seda teost araabia keelest otse tõlkida? Vastake kahe argumentiga. (2p)

1. argument: **Sest Koraani ei peeta mitte prohvet Muhamedi sõnade kogumikuks, vaid Jumala enese sõnaks.**

2. argument: **Jumal on ilmutanud mitte ainult selle sisu, vaid ka selle sõnastuse.**

Allikas:

M. Kõiv, L. Kaljundi. Üldajalugu. Lk 69.

16. Pildiülesanne. Vastake küsimustele. 4p/ _____

Mis hoonet on pildil kujutatud? (1p)

Kaljutoomkirik / Omari mošee / Kubbat as-Sahra

Kus see hoone asub? (1p)

Iisraeli riigis Jeruusalemma linnas Templimäel

Sakraalhoone sees asub Püha kalju. Milles seisneb selle kultuurilooline ja religioosne tähendus? (2p)

1. tähendus: **Legendi järgi pidi seal Aabraham Iisaku ohverdama.**

2. tähendus: **Samast kohast alustas hobusetaluse looma Buraki seljas taevasse tõusu ka Muhamed.**

Allikas:

M. Hattstein. Maailmareligioonid. Lk 99.